

AK MAKTİM

Kaynakça:

Akmataliyev, A. (Ed.), & Orozova, G. (Haz.). (Yıl). *Eldik poemalar* [*Ak Maktım* destanının yer aldığı derleme]. Biyiktik Yayınevi.

GENEL BİLGİ

Destan

Ak Maktım destanı üzerine ilk kapsamlı çalışma, araştırmacı Turdubay Abdırakunov tarafından yapılmıştır. Abdırakunov, destanın Kırgızca, Hakasça ve Uygurca varyantlarını karşılaştırarak olay örgüsündeki ortak noktaları ve farklılıkları ortaya koymuştur.

Hakaslar arasında eser *Abakhai Pakhta*, Uygurlar arasında ise *Makhtum-sula* adıyla bilinmektedir. Anlatının farklı topluluklar arasında yayılması sırasında, her toplumun folklorik ve etnokültürel özelliklerine bağlı olarak bazı değişiklikler meydana gelmiştir.

Yer adları, kişi adları ve anlatının diğer unsurlarındaki farklılıklar bir arada değerlendirildiğinde, destanın daha eski biçiminin belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Görece kısa ve sade bir olay örgüsüne sahip olan *Ak Maktım*, Kırgız halkının tarihsel deneyimlerini yansıtırken, zorluklar ve çatışmalarla şekillenen yaşam koşullarını ve halkın estetik değerlerini de ortaya koymaktadır.

Arka Plan

Efsane, tarihsel olayları sanatsal bir biçimde yansıtmaktadır. Rivayete göre 1418 yılında Moğolistan Hanı Veys Han, Oyratlar tarafından esir alınmış ve kız kardeşi Maktım'ı Oyrat hükümdarı Esen Tayşi'ye vermek zorunda kalmıştır. Efsanenin, XV. yüzyılın başlarında Moğolistan'daki Türk dilli topluluklar arasında ortaya çıktığı ve daha sonra Hakas, Uygur ve Kırgız toplulukları arasında yayıldığı düşünülmektedir.

Bununla birlikte, bazı araştırmacılar efsaneyi Kalmuklar ile Kırgızlar arasındaki çatışmalarla ilişkilendirmekte ve tarihsel bir olayın doğrudan kaydı olarak değerlendirilmesine temkinli yaklaşmaktadır. Bu araştırmacılara göre, söz konusu çatışmalar Orta Asya'da birçok destan geleneğinin oluşumunda etkili olmuştur.

KIŞILAR

Maktım (Ak Maktım) – cesur ve zeki bir Kırgız kadını

Baysarı – Maktım'ın babası

Begarstan Tayşi – zalim bir Kalmuk hükümdarı

Çınarstan – Begarstan'ın kardeşi

ÖZET

Kırgızlar arasında Baysarı adında zengin bir adam yaşırdı. Sık sık göç eden Baysarı, oldukça açgözlü biriydi. Büyük kızı Maktım ise güzelliği, zekâsı ve bilgeliğiyle tanınırdı. İyiyi ve kötüyü önceden sezebilen Maktım'a birçok kişi talip olmuştu. Ancak onun gönlünü verdiği genç bir adam vardı ve bu sevgisini gizli tutuyordu.

Maktım'ın güzelliğini duyan Kalmuk hükümdarı Begarstan Tayşı, onu kaçırmaları için adamlarını gönderdi. Maktım, hükümdarın yanında kötü muamele gördü, tehdit edildi ve şiddete maruz kaldı. Begarstan, ona tamamen boyun eğdirmek için kulaklarını kestirmekle bile tehdit etti. Maktım bütün bu baskılara rağmen kaçmaya karar verdi. İki muhafızın yardımını gizlice sağladı ve sadık doru kısırağıyla Uu Nehri'ni geçerek kaçtı.

Begarstan ve kardeşi Çınarstan onun peşine düştü. Maktım, zekâsını kullanarak onları tuzağa düşürdü ve sonunda ikisinin de ölümüne neden oldu. Daha sonra bir köye ulaştı ve kim olduğunu halka açıkladı. Sevdığı Baatırbek, Maktım'ın dönüşünü sevinçle karşıladı. Kısa süre sonra evlendiler.

Ancak Begarstan'ın kötülüğü ölümünden sonra da sona ermedi. Maktım bir gün nehirde onun kesilmiş başıyla karşılaştı. Baş, Maktım'a saldırarak ayağını yaraladı. Maktım olanları Baatırbek'e anlattığında, lanetli baş bu kez ona saldırarak Baatırbek'i de öldürdü. Böylece Maktım ve Baatırbek hayatlarını kaybetti. Köylüler onları gömdüğünde, Begarstan'ın kesilmiş başı da mezarın içine sızdı.

Begarstan'ın gücü, kötülüğü ve hırsı destanlara konu oldu. Onun hikâyesi, kötülüğün ve aşırı hırsın sonuçlarına karşı bir uyarı olarak kuşaktan kuşağa aktarıldı.

OLAYLAR

Baysarı'nın Hayatı Kırgızlar arasında Baysarı adında zengin bir adam vardı. Varlığına rağmen gözü doymayan Baysarı, hayvanlarını otlatmak için sürekli yer değiştirirdi. Hiçbir yerde uzun süre kalmazdı. O dönemde, özellikle Kalmukların baskısının hüküm sürdüğü yerlerde, tek başına dolaşmak büyük tehlike taşıyordu. Baysarı'nın iki oğlu ve iki kızı vardı. Büyük kızı Maktım, güzelliği ve zekâsıyla tanınırdı. Onun adı zamanla kendi halkının sınırlarını aşarak daha geniş bir çevrede duyulacaktı.

Maktım'ın Güzelliği Maktım'ın güzelliği dillere destandı. Saçları yere kadar uzanır, koyu renk gözleri parlardı. İnce ve kavisli kaşları yüzüne ayrı bir güzellik verirdi. Zarif ve gösterişli görünümüyle dikkat çekerd. Aynı zamanda çok zeki ve sezgileri güçlü bir genç kızdı; iyiyle kötüyü daha ortaya çıkmadan fark edebilirdi. Zengin ailelerin oğulları ve genç savaşçılar onunla evlenmek için Baysarı'nın yanına geldiler. Ancak hepsi geri dönmek zorunda kaldı. Çünkü Maktım'ın sevdiği başka biri vardı ve bu ilişkiyi gizli tutuyordu.

Begarstan Tayşı'nın Emri Aradan zaman geçmesine rağmen Maktım ile sevdiği genç adam birlikte kaçıp yeni bir hayat kurmanın yolunu bulamadı. Bu sırada Kalmuklar arasında Begarstan Tayşı güç kazandı. Halkı baskı altında tutuyor, köylere saldırıyor ve çevresine korku salıyordu. Maktım'ın güzelliğini duyduğunda onu kendisi için istedi. Askerlerine Maktım'ı bulup getirmelerini emretti ve genç kızın hiçbir yere kaçmasına izin vermemelerini söyledi. Askerler onu bulmak için her yeri aradılar, ancak Maktım'ın izine rastlayamadılar.

Nehirdeki Saç Teli Begarstan Tayşı halkı toplayarak büyük bir kanal kazdırdı. Günlerce süren çalışmanın ardından nehirden kanala su verildi. Bir süre sonra suyun üzerinde parlak bir şeyin sürüklendiği görüldü. Askerler uzun bir sıırıyla onu sudan çıkardıklarında bunun bir kadının saç teli olduğunu fark ettiler. Saç telinin olağanüstü uzunluğu dikkatlerini çekti ve bunun Maktım'a ait olduğunu düşündüler. Saç telini Begarstan Tayşı'ye götürdükten sonra nehir boyunca ilerleyerek Maktım'ı aramaya başladılar.

Maktım'ın Uğursuz Rüyası O gece Maktım korkutucu bir rüya gördü. Rüyasında kırmızı suların aktığını, beyaz akıntıların birbirine karıştığını ve insanların arasında kırmızı bir bayrağın yükseldiğini gördü. Tanımadığı insanlardan oluşan kalabalıklar yolları kapatıyor ve hep birlikte ilerliyordu. Atların üzerinde taşınan başlar, gözlerden akan kara yaşlar ve rüzgârda dalgalanan bayraklar gördü. Karanlık sular yükseliyor, siyah kan akıyor ve insanlar durmadan ilerliyordu. Gördükleri Maktım'ı derinden korkuttu. Uyandığında rüyanın etkisinden uzun süre kurtulamadı ve yaklaşan bir felaketin işareti olduğunu düşündü.

Karşı Koyuş ve Yola Çıkış Maktım, kardeşlerini ava gitmemeleri konusunda uyardı. Ancak kardeşleri onu dinlemedi. Rüyanın ne anlama geldiğini ve düşmanın ne yapacağını önemsemediklerini söyleyerek ava çıktılar. Maktım'ın saçları çok uzun olduğu için onları her gün ormanda, kimsenin görmediği تنها bir yerde yıkardı. Saçlarını tarayıp bağlarken küçük kız kardeşi Aysuluu çevreyi gözetlerdi.

Aysuluu'nun Uyarısı Bir süre sonra Aysuluu telaşla Maktım'ın yanına koştu. Uzakta çok sayıda karanlık silüet gördüğünü ve birilerinin ormana yaklaştığını söyledi. Maktım hemen saçlarını başının etrafına sardı,

doru kısırağına binerek kaçmaya çalıştı. Kalmuklar ormana girip onu aramaya başladılar. Yaşanan karmaşadan yararlanan Maktım kaçmayı başardı. Saçları hâlâ çözülmüş halde sık ormanın içine doğru ilerledi. Yol boyunca uygun yerlerde saklanıp dinlendi ve Kalmukların kendisini takip ettiğini bilerek kaçmaya devam etti.

Takip Maktım ormanda ilerlerken Kalmuklar peşini bırakmadı. Dinlenmek için atını bir yere bağladığında bile izini sürmeye devam ettiler. Sonunda Begarstan Tayşi onu yakaladı, ellerini ve ayaklarını bağlayarak ata bindirdi. Yolda Maktım, kardeşlerinin daha önce burada ava çıktığını söyledi. Onlarla bir kez görüşmesine izin verilmesini istedi. Kardeşlerini gördükten sonra kendileriyle birlikte gideceğini belirtti. Begarstan bu isteğini kabul etti ve Maktım'ı kardeşlerinin bulunduğu yere götürdü. Maktım, kardeşlerinin Kalmuklarla çatışmasından ve onları öfkeli edilecek bir durum ortaya çıkmasından korkuyordu.

Savaş Maktım'ın kardeşleri onu kurtarmak için Kalmuklarla savaştı. Cesurca direnmelerine rağmen sonunda yenildiler. Kalmuklar Maktım'ı tekrar ele geçirerek götürmeye başladı. Maktım bütün bu yaşananlar karşısında korkusuna rağmen metanetini korudu. Kardeşlerini, sevdiği toprakları ve bir gün yeniden özgür olma umudunu düşündü. Dağlara ve vadilere yeniden kavuşabileceği günleri hayal ederek kaçmanın bir yolunu bulmayı umuyordu.

Veda Sözleri Maktım götürülürken kardeşlerine seslenerek Kalmuklarla birlikte gitmek zorunda kaldığını söyledi. İlbaharda onları nerede bulabileceğini sordu; kaçmayı başarırsa yanlarına gelmek istiyordu. Sonbaharda ise hangi yerde olacaklarını öğrenmek istedi. Kardeşi, ilkbaharda yazlık otlakları Jalpak-Taş'a, sonbaharda ise kışlık konaklama yerleri Kurobos'a gelmesini söyledi. Bu yerlerde kendilerini bulabileceğini anlattı. Maktım, kardeşlerinin söylediklerini aklında tutarak yoluna devam etti. İçinde ayrılığın hüznüyle birlikte yeniden özgür kalacağına dair bir umut vardı.

Maktım'ın Tutsaklığı Maktım'ın güzelliği Begarstan'ın kardeşi Çınarstan'ın da dikkatini çekti. Çınarstan, Maktım'ı istediğini söyledi. Bunun üzerine danışmanlar bir araya geldi ve Maktım'ın Begarstan'a verilmesine karar verildi. Begarstan, Maktım'ın kaçmasından korkuyordu. Bu nedenle saçlarını bileğine bağlayarak onu sürekli gözetim altında tuttu. Maktım kaçmak için birçok yol düşündü, ancak hiçbirinde başarılı olamadı. Özgürlüğünü kaybetmiş olsa da umudunu yitirmedi ve uygun bir fırsat bekledi.

Atın Konuşması Bir gün Kalmuklar arasında bir şenlik düzenlendi. Yarışta Maktım'ın doru kısırağı, Begarstan'ın ve Çınarstan'ın atlarını geçerek birinci oldu. Bu yenilgi Kalmukları öfkeli ediletti. Öfkelerini kısıraktan çıkardılar; kulaklarını çekip kuyruğunu kestiler ve onu aç bıraktılar. Acı çeken kısırak Maktım'a seslenerek artık dayanacak gücünün kalmadığını söyledi. Kuyruğunun kesildiğini, yorgun ve güçsüz düştüğünü anlattı. Maktım kaçmazsa orada daha fazla kalamayacağını ve gitmek zorunda kalacağını söyledi. Maktım'ın yaşadığı sıkıntıları kendisinin de çektiğini belirterek bir an önce kaçmasını istedi.

Maktım'ın Tesellisi Maktım atının hâline çok üzüldü ve onunla birlikte ağladı. Kalmukların eline düştüğünden beri kaçmak için bir fırsat bulamadığını, ancak birlikte düşünüp bir yol bulabileceklerini söyledi. Atından biraz daha sabırlı olmasını istedi. Maktım, kaçabilmek için atına güveniyordu. Bir süre sonra Maktım'ın ikiz erkek çocukları oldu. Yaşadığı bütün sıkıntılara rağmen soğukkanlılığını korudu ve kurtulmanın yollarını aramayı sürdürdü.

Begarstan'ın Zulmü Begarstan, Maktım'ın çocuklarıyla birlikte kaçamayacağını düşününce ona karşı daha da sertleşti. Maktım'a hakaret ediyor ve onu dövüyordu. Zengin bir aileden geldiğini hatırlatarak onunla alay ediyordu. Maktım bütün bu kötü muameleye rağmen gücünü kaybetmedi. Çocuklarını ve kendisini nasıl koruyacağını düşünerek sessizce bir çıkış yolu aradı. Yaşadığı sıkıntılara rağmen dikkatli davranıyor ve bir gün özgürlüğüne kavuşacağına dair umudunu koruyordu.

Kötü Muamele Begarstan, Maktım sözünden çıkarsa kulaklarını keseceğini söyledi. Ondandır istediği her şeyi yapmasını bekliyor, onu sürekli aşağılıyordu. Maktım'a savaşta esir düşmüş bir kadın olduğunu ve artık saygı görmeyeceğini söylüyordu. Onu hizmet etmeye zorluyor, hiçbir isteğine karşı çıkmasına izin vermiyordu. Maktım bütün bunlara sessizce katlanıyor ve düşüncelerini Begarstan'dan gizliyordu.

Özgürlüğünü kaybetmiş olsa da içindeki gücü korudu. Begarstan'ın her hareketini dikkatle izliyor, bir yandan da kaçmanın ve hayatta kalmanın yollarını düşünüyordu.

Maktım'ın Ağdı Maktım, gerekirse hayatını tehlikeye atarak Kalmukların elinden kaçması gerektiğini düşünüyordu. Atının kulaklarını kesmişlerdi; şimdi de kendisinin kulaklarını kesecekleri tehdidinde bulunuyorlardı. Yurdunu, anne babasını ve kardeşlerini hatırlayan Maktım, kendi kendine ağıt yakıyordu. Böyle bir yola hiçbir tilki bile girmez, hiçbir kurt böyle karanlık bir yoldan geçmezdi. Merhamet bilmeyen Kalmukların eline düşmüştü. Halkından uzakta, özgürlüğüne kavuşacağı günü bekleyerek esir hayatı yaşıyordu.

Acı ve Özlem Maktım'ın akıllı babası Baysarı'da, kardeşlerinde ve sevdiği topraklardaydı. Yaşadığı acıların sorumlusu olarak, yalnızca mal ve mülk peşinde koşup insanları ve sürüleri birbirinden ayıranları görüyordu. Kırgız köylerinden uzakta, Kalmukların baskısı altında yaşamak ona ağır geliyordu. Sürekli korku içinde yaşamak Maktım'ı derinden üzüyordu. Gençliğinin böyle acılar içinde geçmesine yanıyor, halkından bu kadar uzakta nasıl huzur bulacağını düşünüyordu.

Gizli Kaçış Planı Akşam olduğunda Begarstan sarhoş bir halde geri döndü. Atından inip uzandı ve uyudu. Maktım bu fırsatı değerlendirerek bir köpeği öldürdü. Begarstan uyurken köpeğin akciğerlerini ona tutturdu ve onu belinden ahşap direğe bağladı. Daha sonra kapıda bekleyen muhafızlarla tek tek gizlice konuştu. Her birine, kendisiyle evleneceğini ve Begarstan'ın atlarından biriyle birlikte kaçabileceklerini söyledi. Muhafızlar bu plandan memnun kaldı. Begarstan'ın iki atını hazırladılar ve kaçış için plan yapmaya başladılar. Nehri kimseye görünmeden geçmeleri için Maktım ile iki atın yola çıkması gerekiyordu. Maktım fazla vakit kaybetmeden harekete geçmesi gerektiğini biliyordu. Ancak çocuklarını yanında götüremeyeceğinin de farkındaydı.

Uu Nehri'nde Maktım Uu Nehri'ne ulaştığında uzun saçlarını atına bağladı ve suya girdi. Yanındaki iki muhafızla birlikte nehri geçerken Kalmukları şaşırtacak bir yol düşündü. Önce atları karşıya geçirerek peşlerindeki Kalmukları yanıltmayı planladı. Bu sırada Begarstan derin uykudaydı ve Maktım'ın kaçtığından haberi yoktu. Begarstan'ın kardeşi Çınarstan ise Maktım'ın kaçmasına çok öfkelenmişti. Maktım'ı kendisi alamadığı için ona karşı ilgisi daha da arttı ve her sabah onu görmeye geliyordu. Ancak o gün Maktım'ı bulamadı. Maktım çoktan kaçmış, Kalmukların ulaşamayacağı kadar uzaklaşmıştı.

Çınarstan'ın Begarstan'la Alay Etmesi Çınarstan, Maktım'ın kaçtığını öğrenince Begarstan'ı küçümseyerek onunla alay etti. İçkiye düşkünlüğü yüzünden kendisini de, atlarını da, karısını da kaybettiğini söyledi. Begarstan'ın içip kendinden geçtiğini, bu yüzden Maktım'ın elinden kaçtığını söyledi. Maktım'ın artık çok uzakta olduğunu, geride ise yalnızca Begarstan'ın utancının kaldığını belirtti.

Kalmukların Peşinden Gelmesi Maktım'ın kaçtığını öğrenen Kalmuklar atlarına binerek hemen peşine düştüler. Atının izlerini takip ederek Uu Nehri'ne kadar geldiler. Maktım ise çoktan suya girmiş, atını karşı kıyıya doğru sürüyordu. Kalmuklar nehri geçemeyince Begarstan uzaktan ona seslendi. Begarstan, Maktım'a çocuklarını hatırlattı ve kaçmasının boşuna olduğunu söyledi. Asan ile Usun'un yanında olmadığını, sahip olduğu zenginliği ve gücü geride bıraktığını söyledi. Kendi elinden kurtulmuş olsa bile atlılarının ve adamlarının onu yakalayacağını söyledi. Ardından kendisinin hâlâ güçlü bir hükümdar olduğunu hatırlattı.

Maktım'ın Karşılığı Maktım Begarstan'ın sözlerinden korkmadı. Önce oğulları Asan ile Usun'un zarar görmesine izin vermeyeceğini söyledi. Begarstan onları suya sürerse kendisinin de arkalarından gideceğini belirtti. Atlarını, sürülerini ve adamlarını nehre göndermesini istedi. Söyledikleri yerine getirilmeden yoluna devam etmeyeceğini açıkça söyledi. Maktım böylece Begarstan'ın tehditlerine boyun eğmedi. Çocuklarını korumakta kararlıydı ve bütün tehlikeye rağmen kaçışından vazgeçmedi.

Maktım'ın Şartı Begarstan, ikiz çocukları sürüleriyle birlikte nehre doğru götürdü. Maktım'ın elleri bağlıydı. Karşı kıyıda yalnızca Begarstan ile kardeşi Çınarstan kalmıştı. Maktım yine de yerinden ayrılmadı ve onlara seslenerek artık karşıya geçmelerini söyledi. Kalmuklar nehri nasıl geçeceklerini bilemedi. Begarstan ise kendisinin güçlü bir hükümdar olduğunu, halkının başında bulunduğunu söyleyerek övünüyordu. Kalmuklar nehrin kıyısında beklerken, içlerinden bir önder suda mahsur kalmış ve Maktım'ın bulunduğu tarafa geçememişti.

Maktım'ın İntikamı Maktım bu tehlikeye son vermeye karar verdi. Saçlarının uçlarına taşlar bağlayıp onları savurdu ve Begarstan ile Çınarstan'ı nehre düşürdü. İkisi kıyıya çıkmaya çalışırken Maktım kılıcını çekerek önce Begarstan'ı, ardından Çınarstan'ı öldürdü.

Daha sonra atlarının yanına döndü. Bu sırada iki hizmetkâr Maktım'ı kimin alacağı konusunda tartışmaya başladı. Maktım, ikisinden hangisi sağ kalırsa onunla gideceğini söyledi. Bunun üzerine iki adam birbirine saldırdı ve biri diğerini öldürdü. Maktım böylece yoluna devam etti.

Maktım'ın Ortaya Çıkışı Maktım iki atla birlikte yoluna devam etti ve sonunda büyük bir toplantının yapıldığı bir köye ulaştı. Atları süren yaşlı bir adama burada neden bu kadar insanın toplandığını sordu. Yaşlı adam, eskiden Kalmuk hükümdarı Begarstan'ın akıllı ve güzel Maktım'ı zorla götürdüğünü anlattı. Maktım'ın nişanlısının onu beklediğini, ancak şimdi küçük kız kardeşinin onun yerine evlendirileceğini söyledi. Ertesi gün genç kızın götürüleceğini de ekledi. Maktım gülümseyerek kendisinin Maktım olduğunu söyledi. Yaşlı adama atlardan birini yarışa götürmesini ve at kazanırsa ödülü onun alacağını söyledi.

Maktım'ın Kavuşması Yaşlı adam Maktım'ı köye götürdü ve atını yarışa çıkardı. Maktım'ın sadık atı Taygüröng hızla koşarak yarışı birinci tamamladı. Köylüler bunun Maktım'ın atı olduğunu anlayınca büyük bir sevinç yaşandı. Borular çalındı, davullar vuruldu ve Maktım'ın gelişi kutlandı.

Maktım'ın sevdiği Baatırbek de onu karşılamaya geldi. Maktım'a kavuşan Baatırbek, ne pahasına olursa olsun onu alacağını söyledi. Ertesi gün düğünleri yapıldı. Maktım böylece uzun zamandır beklediği gününe kavuştu ve sevdiği Baatırbek'le yeniden bir araya geldi.

Begarstan'ın Gölgesi Bir gün Maktım su almak için nehre gitti. Suyun üzerinde yüzen bir baş gördü. Baş Maktım'ın çevresinde dönüp duruyordu. Bunun Begarstan'ın başı olduğunu anlayınca onu uzaklaştırmaya çalıştı. Ancak baş Maktım'a saldırdı ve bacağı şişmeye başladı. Maktım eve dönüp olanları Baatırbek'e anlattı. Baatırbek öfkelenerek başa vurdu ve onu öldürdü. Baş gömülmek üzereyken gizemli bir şekilde ortadan kayboldu.

Begarstan'ın Ölüm Getiren Başı Maktım suda kendisine doğru gelen başı görünce bunun Begarstan'a ait olduğunu anladı. Başını ayağıyla uzaklaştırmaya çalışırken içindeki keskin kemik ayağına battı. Kısa süre sonra bacağı şişti ve ağrımaya başladı. Baş da Maktım'ın peşinden eve kadar geldi. Maktım olanları eşi Baatırbek'e anlattı. Baatırbek başı ezmeye çalışırken aynı kemik onun da ayağına battı. Baatırbek bu yüzden hayatını kaybetti. Maktım da Begarstan'ın başındaki kemikten aldığı yara nedeniyle öldü. Köylüler Maktım ile Baatırbek'i birlikte gömdüklerinde Begarstan'ın başı da mezara atladı. Begarstan'ın adı ise halkın ezgilerinde yaşamaya devam etti. Onu "*Tayşilerin Tayşisi, Begarstan Tayşı, Kalmukların başındaki önder...*" sözleriyle andılar.

KARAKTER ANALİZİ

Maktım (Ak Maktım)

Maktım, güzelliği kadar akıllı ve güçlü iradesiyle de öne çıkan bir Kırgız kadın kahramanıdır. Baysarı'nın büyük kızı olan Maktım, daha genç yaşta çevresindeki insanların ilgisini çeker.

Sevdiği gençle bir gelecek kurmayı düşünürken Begarstan Tayşı'nın isteğiyle hayatı birden değişir ve zorla Kalmukların eline düşer. Esaret yıllarında gördüğü baskı ve şiddet onu yıldırmaz. Tam tersine, içinde bulunduğu durumu değerlendirerek kurtulmak için uygun zamanı bekler.

Kaçışını kendi başına gerçekleştiremeyeceğini bildiği için atından ve kendisine yardım eden kişilerden yararlanır. Uu Nehri'ni geçmesi, Kalmukları şaşırtması ve sonunda Begarstan ile Çınarstan'dan kurtulması onun ne kadar kararlı ve becerikli olduğunu gösterir. Özgürlüğüne kavuştuktan sonra sevdiği Baatırbek'e dönmesi de onun bütün yaşadıklarına rağmen hayatını yeniden kurma isteğini ortaya koyar.

Cesur Maktım'ın cesareti, Begarstan'ın ve Kalmukların karşısında gösterdiği tutumda açıkça görülür. Zorla götürüldüğünde korkup teslim olmaz; sürekli kurtulmanın yollarını arar. Kaçış zamanı geldiğinde büyük bir tehlikeyi göze alır. Uu Nehri'ni geçer, peşine düşen Kalmukları şaşırtır ve sonunda Be-

garstan ile Çınarstan'ın karşısına çıkar. Özellikle çocuklarının zarar görmemesi için Begarstan'a karşı direnmesi, onun cesaretini daha da belirginleştirir. Maktım için cesaret, yalnızca tehlikeden korkmamak değil, gerektiğinde kendi hayatını ortaya koyarak doğru bildiğinin arkasında durmaktır.

Zeki Maktım, karşılaştığı sorunları yalnızca güç kullanarak çözmeye çalışmaz. Her durumda çevresini gözlemler ve uygun zamanı bekler. Esaret altında muhafızların yardımını sağlaması, atını kaçış planının bir parçası hâline getirmesi ve Uu Nehri'nde Kalmukları şaşırtması onun zekâsını gösterir. Begarstan'ın güçlü adamları ve atlıları karşısında doğrudan mücadele etmek yerine onları kendi planıyla zor durumda bırakır. Bu nedenle Maktım'ın zekâsı, özellikle zor durumlarda hızlı düşünüp çıkış yolu bulabilmesinde ortaya çıkar.

Kararlı Maktım, yaşadığı bütün sıkıntılara rağmen özgürlüğünden vazgeçmez. Esaret altında kaldığı süre boyunca kaçma düşüncesini aklından çıkarmaz ve uygun fırsatı bekler. Çocuklarını geride bırakmak zorunda kalması onun için çok ağır olsa da kurtuluş yolundan dönmez. Begarstan'ın tehditleri de kararını değiştirmez. Kaçmaya başladığında karşısına çıkan engelleri birer birer aşar ve sonunda özgürlüğüne kavuşur. Onun kararlılığı, ne kadar zor durumda kalırsa kalsın hedefinden vazgeçmemesinde görülür.

Dayanıklı Maktım, uzun süre baskı ve şiddet altında yaşamasına rağmen gücünü korur. Begarstan'ın hakaretleri, tehditleri ve kötü muamelesi onu teslim olmaya zorlayamaz. Çocuklarının güvenliği konusunda duyduğu korkuya rağmen aklını kullanmaya devam eder. Kaçış sırasında karşılaştığı tehlikelerden yılmaz ve yoluna devam eder. Bu dayanıklılık, Maktım'ın yalnızca fiziksel olarak değil, ruhen de güçlü olduğunu gösterir.

Becerikli Maktım, elindeki imkânları yerinde kullanmayı bilir. Uzun saçlarından atına kadar çevresindeki her şeyi gerektiğinde kendi yararına kullanır. Atının yardımından yararlanarak kaçışını kolaylaştırır ve nehri geçerken dikkatli davranır. Kalmukların kendisini takip edeceğini bildiği için onların hareketlerini hesaba katar. Begarstan ve Çınarstan'la karşılaştığında da onları yenmek için kendi yöntemini kullanır. Maktım'ın becerikliliği, zor koşullarda elindeki imkânları doğru değerlendirebilmesinde ortaya çıkar.

Begarstan Tayşı

Begarstan Tayşı, gücüne güvenen, acımasız ve kibirli bir Kalmuk hükümdarıdır. Halkını korku altında tutar ve herkesin onun sözünü dinlemesini ister. Maktım'ın güzelliğini duyunca onu elde etmeyi kafasına koyar. Maktım'ın başka birini sevmesi ve kendisine karşı çıkması onu daha da öfkelenendir. Onu zorla yanına alır, kaçmasını önlemek için tehdit eder ve sürekli baskı altında tutar. Maktım ise bütün bunlara rağmen boyun eğmez. Begarstan, Maktım'ın ne kadar zeki ve kararlı olduğunu anlayamaz. Kendi gücüne fazla güvenmesi, sonunda Maktım karşısında yenilmesine yol açar.

Acımasız Begarstan istediğini elde etmek için şiddet kullanmaktan çekinmez. Maktım'ı döver, tehdit eder ve aşağılar. Ondan her istediğini yapmasını bekler. Karşı çıktığında kulaklarını keseceğini söyleyerek onu korkutmaya çalışır. Maktım'ın atına yapılan kötü muamele de Begarstan'ın acımasızlığını gösterir. Atın cezalandırılmasına ve aç bırakılmasına göz yumar. İnsanların korku içinde yaşaması onun için bir sorun değildir. Kendi buyruğuna karşı çıkan herkesi cezalandırarak gücünü korumaya çalışır.

Kibirli Begarstan, sahip olduğu makam ve güce fazlasıyla güvenir. Kendisine karşı çıkabilecek kimsenin olmadığını düşünür. Maktım kaçtığında bile onun fazla uzağa gidemeyeceğine inanır ve adamlarının onu mutlaka yakalayacağını düşünür. Nehir kıyısında Maktım'a seslenirken kendi gücünü ve sahip olduğu adamları hatırlatması da bu tavrını gösterir. Ancak Maktım'ın ne yapabileceğini hesaba katmaz. Onu küçümsemediği için kaçış planını anlayamaz ve sonunda kendi gücünün ona yetmediğini görür.

Saplantılı Begarstan, Maktım'ın güzelliğini duyduktan sonra onu mutlaka elde etmek ister. Maktım'ın kendisini istememesi ve başka birini sevmesi onun için önemli değildir. Onu zorla yanına alır ve kaçtığında peşine düşer. Maktım'ı yeniden ele geçirmek için adamlarını gönderir. Bu isteği zamanla bütün düşüncelerinin önüne geçer. Maktım'ın zekâsını ve kurduğu planları görememesinde de bu saplantının payı vardır. Onu elde etmeye o kadar odaklanır ki kendi güvenliğini bile düşünmez.

Öngörüsüz Begarstan güçlü bir hükümdar olmasına rağmen karşısındaki insanların ne yapabileceğini doğru değerlendiremez. Maktım'ın kaçmak için fırsat kolladığını fark etmez. Muhafızların ona yardım edebileceğini ve kendi atlarından yararlanabileceğini düşünmez. Sarhoş olduğu zamanlarda ise daha da dikkatsiz davranır. Maktım kaçtıktan sonra da onu kolayca yakalayacağını sanır. Oysa Maktım her adımını düşünerek hareket eder ve onun zayıf noktalarından yararlanır. Begarstan'ın olayları önceden görememesi, Maktım karşısında üstünlüğünü kaybetmesinin temel nedenlerinden biri olur.

TEMALAR

Güzelliğin Değeri ve Tehlikesi

Kırgız toplumunda güzel bir kız, iyi bir at ve güçlü bir av kuşu önemli değerler arasında sayılırdı. Bunlar yalnızca maddi zenginliği değil, ailenin ve topluluğun itibarını da gösterirdi. Özellikle güzel bir kızın evliliği, iki aile veya topluluk arasında rekabet ve anlaşmazlık konusu olabilirdi. Bir kadının güzelliği, bağlı olduğu ailenin ve soyun onuruyla ilişkilendirildiği için onun uğruna çıkan çatışmalar zaman zaman düşmanlığa ve kan davalarına kadar uzanabilirdi.

Maktım'ın hikâyesinde de güzelliğin hem değer hem de tehlike getirdiği görülür. Güzelliği sayesinde birçok kişinin ilgisini çeken Maktım, aynı zamanda Begarstan'ın hırsının hedefi olur. Begarstan onun isteğini ve kendi seçimini önemsemeden Maktım'ı zorla yanına alır. Böylece Maktım'ın güzelliği, kendi iradesi dışında, onu korumak yerine tehlikeye sürükleyen bir unsur hâline gelir. Buna rağmen Maktım yalnızca güzelliğiyle değil, akıllı ve cesaretiyle de öne çıkar. Esaretten kurtulurken bu özelliklerinden yararlanır.

Hikâyede güç sahibi kişilerin zayıf durumda olanlar üzerindeki baskısı da belirgin biçimde görülür. Begarstan makamını kullanarak Maktım'ın hayatına müdahale eder ve onu kendi isteğine göre yönlendirmeye çalışır. Ancak Maktım onun gücü karşısında teslim olmaz. Kaçışını planlar, karşısına çıkan engelleri aşar ve sonunda kendisini esir alanlara karşı üstünlük sağlar. Böylece hikâye, güç ve makamın her zaman üstün gelmediğini; akıl, cesaret ve kararlılığın da güçlü bir karşılık olabileceğini gösterir.

Örnek sahne: Maktım'ın güzelliği çevrede geniş bir ün kazanır ve birçok genç onunla evlenmek ister. Ancak Maktım gönlünü başka birine vermiştir. Begarstan onun güzelliğini duyduğunda Maktım'ı zorla ele geçirmek için adamlarını gönderir. Kalmukların her yerde aramasına rağmen Maktım bulunamaz. Bu olay, Begarstan'ın sahip olduğu güce karşı Maktım'ın zekâsı ve kararlılığıyla ayakta kalabildiğini gösterir.

Özgürlüğün Bedeli

Maktım için özgürlük, esaret altında rahat bir hayat sürmekten daha değerlidir. Begarstan'ın yanında çocuklarıyla birlikte kalması, onun baskısına boyun eğmek anlamına gelir. Maktım böyle bir hayatı kabul etmez. İkiz oğullarını çok sevmesine rağmen özgürlüğüne kavuşabilmek için onlardan ayrılmayı göze alır. Bu karar onun için kolay değildir; ancak Begarstan'ın elinde yaşamaya devam etmektense ağır bir bedel ödemeyi seçer.

Maktım'ın çocuklarını geride bırakması, onlara olan sevgisinin azlığından kaynaklanmaz. Aksine, içinde bulunduğu durum onu çok zor bir seçim yapmaya mecbur bırakır. Çocuklarıyla birlikte kalırsa Begarstan'ın baskısından kurtulamayacağını bilir. Bu nedenle kendi hayatı üzerinde yeniden söz sahibi olabilmek için ayrılmayı göze alır. Destanda bu davranış, kötü annelik olarak değil, zulme boyun eğmeyen ve özgürlüğü için mücadele eden bir kadının kararı olarak anlatılır.

Örnek Sahne: Maktım kaçarken Kalmuklar onu Uu Nehri'ne kadar takip eder. Nehrin karşısına geçemeyen Begarstan, karşı kıyıda Maktım'a seslenerek onunla alay eder ve sahip olduğu gücü hatırlatır. Maktım ise korkup kaçmak yerine ona kendi şartlarını söyler. Oğulları Asan ile Usun'u, atları, sürüleri ve adamları nehre sürmelerini ister. Begarstan'ın bütün bunları yaptığını görmeden yoluna devam etmeyeceğini belirtir.

Begarstan, Maktım'ın söylediklerini yerine getirir. Maktım böylece onun gücünü kendi lehine kullanır ve kaçışını sürdürür. Bu sahne, onun özgürlüğe kavuşmak için ne kadar büyük bir bedeli göze aldığını gösterir. Maktım'ın sakin davranması ve şartlarını kendisinin belirlemesi, zor durumda bile iradesini kaybetmediğini ortaya koyar.

Kader ve Trajik Son

Maktım, yaşadığı bütün zorluklara rağmen Begarstan'ın elinden kurtulup özgürlüğüne kavuşur ve sevdiği Baatırbek'e yeniden döner. Ancak onun mücadelesi mutlu bir sonla tamamlanmaz. Begarstan öldükten sonra bile geride bıraktığı kötülük Maktım'ın peşini bırakmaz. Maktım ile Baatırbek'in ölümü, uzun bir mücadelenin ardından kazanılan özgürlüğün bile acıyı tamamen ortadan kaldırmadığını gösterir.

Maktım birçok kez ölümle karşı karşıya kalır ve her defasında aklını kullanarak kurtulmayı başarır. Begarstan'ın elinden kaçması, nehri geçmesi ve onu yenmesi onun gücünü ve kararlılığını ortaya koyar. Fakat bütün bunlara rağmen kendi ölümünün önüne geçemez. Baatırbek de onu korumaya çalışırken hayatını kaybeder. Böylece hikâyede zaferin yanında kayıp, sevincin yanında acı da yer alır.

Destanın mutlu bir sonla bitmemesi, anlatının dayandığı hayat şartlarıyla da ilişkilidir. Savaşlar, baskılar, göçler ve kayıplarla şekillenen bir yaşamda kahramanlık her zaman huzur getirmez. Bir insan düşmanını yenebilir ve özgürlüğünü kazanabilir, ancak yaşananların bütün sonuçlarından kurtulamayabilir. Maktım'ın hikâyesinde de özgürlüğe kavuşmak, acıların sona ermesi anlamına gelmez.

Örnek Sahne: Maktım bir gün nehirden su almaya gittiğinde suda yüzen bir baş görür. Yaklaştığında bunun Begarstan'ın başı olduğunu anlar. Onu ayağıyla uzaklaştırmak isterken baştaki keskin kemik ayağına batar ve bacağı şişmeye başlar. Baş Maktım'ın peşinden eve kadar gelir. Maktım olanları Baatırbek'e anlatır. Baatırbek başı ezmeye çalışırken aynı kemik onun ayağına da batar ve hayatını kaybeder. Maktım da Begarstan'ın başındaki kemikten aldığı yara nedeniyle ölür. Köylüler Maktım ile Baatırbek'i gömdüklerinde Begarstan'ın başı da mezara atlar. Halk ise Begarstan'ın adını ezgilerinde yaşatmaya devam eder. Bu sahne, Maktım'ın bütün mücadelesine ve kazandığı özgürlüğe rağmen hikâyenin acı bir sonla tamamlandığını gösterir.

Zorla Evlilik

Maktım'ın hikâyesinde evlilik, kadının kendi isteği dışında bir erkeğin iradesine bırakılmasıyla iç içe geçer. Begarstan, Maktım'ın ne istediğini önemsemeden onu zorla yanına alır ve kendi buyruğu altında tutar. Maktım'ın saçlarını bile eline bağlayarak kaçmasını engellemeye çalışır. Ona sürekli baskı yapar, tehdit eder ve kendisinden istenen her şeyi yapmaya zorlar. Maktım ise bütün bu baskıya rağmen boyun eğmez. Esareten kurtulmak için uygun zamanı bekler ve her fırsatı değerlendirir. Özgürlüğüne kavuşabilmek için çocuklarından ayrılmayı bile göze alması, verdiği mücadelenin ne kadar ağır olduğunu gösterir.

Hikâyede zorla evlilik yalnızca bir kadının istemediği bir erkekle birlikte yaşamak zorunda bırakılması değildir. Maktım'ın kendi hayatı hakkında karar verme hakkının elinden alınması, sürekli tehdit altında tutulması ve özgürlüğünün kısıtlanması da bu durumun bir parçasıdır. Begarstan'ın Maktım'a yaklaşımı, kadını kendi isteği ve duyguları olan bir insan olarak görmek yerine onun üzerinde hak sahibi olduğunu düşünmesine dayanır. Maktım'ın buna karşı çıkması ise kendi iradesini ve onurunu koruma mücadelesine dönüşür.

Kırgız toplumunda evlilikler geleneksel olarak ailelerin görüşmesi, anlaşması ve çeşitli törenlerle gerçekleşirdi. Bu nedenle zorla kadın kaçırma ve evlendirme uygulamasını bütün geleneksel Kırgız evlilik anlayışıyla özdeşleştirmek doğru değildir. Günümüzde *ala kachuu* olarak bilinen gelin kaçırma, kadının rızası olmadan gerçekleştirildiğinde zor kullanma ve özgürlüğün ihlali anlamına gelir ve suç olarak kabul edilir. Bu nedenle böyle bir uygulamayı yalnızca “gelenek” olarak açıklamak, zorla evlendirilen kadınların yaşadığı baskıyı göz ardı eder.

Örnek Sahne: Maktım'ın kardeşleri onu Kalmukların elinden kurtarmak için savaşır, ancak üstün gelen Kalmuklar Maktım'ı alıp götürür. Maktım, kardeşlerinden ayrılırken yaşadığı üzüntüye rağmen umudunu kaybetmez. Onlardan ilkbaharda ve sonbaharda nerede konaklayacaklarını öğrenir. Kardeşleri, ilkbaharda Jalpak-Taş'taki yazlakta, sonbaharda ise Kurobos'taki kışlakta bulunacaklarını söyler. Maktım bu bilgileri aklında tutarak götürülür. Daha o anda kaçacağı günü düşünmeye başlar. Bu sahne, zorla alıkonulmuş olsa bile Maktım'ın kendi geleceği üzerindeki söz hakkından vazgeçmediğini ve özgürlüğüne kavuşmak için daha esaretin ilk anından itibaren plan yaptığını gösterir.

Halk Hafızası ve Sözlü Gelenek

Maktım'ın hikâyesinde geçmişte yaşananlar yalnızca olayların içinde kalmaz, halkın ortak hafızasında da yer edinir. Destanın sonunda Begarstan'ın adı, onun gücünü ve zulmünü hatırlatan sözlerle anılır. Bu durum, önemli olayların sözlü anlatılar yoluyla korunarak sonraki kuşaklara aktarılmasını gösterir. Savaşlar, ayrılıklar, kayıplar ve kahramanlıklar zamanla toplumun geçmişini anlatan hikâyelere dönüşür.

Maktım'ın hikâyesinde sözlü gelenek, kahramanların nasıl hatırlandığını da belirler. Maktım güzel-liğinin yanı sıra cesareti, zekâsı ve özgürlüğü için verdiği mücadeleye öne çıkar. Onun yaşadıkları, özellikle zor koşullar karşısında insanın iradesini koruyabileceğini gösteren bir anlatıya dönüşür. Begarstan ise sahip olduğu güçten çok zulmüyle hatırlanır. Böylece anlatı, yalnızca geçmişte yaşanmış bir olayı aktarmakla kalmaz; toplumun hangi davranışları değerli, hangilerini ise kabul edilemez gördüğünü de yansıtır.

Sözlü gelenek sayesinde hikâyedeki kişiler ve olaylar, yaşandıkları dönemle sınırlı kalmaz. Her anlatımda geçmiş yeniden hatırlanır ve toplumsal değerlerle birlikte yeni kuşaklara aktarılır. Maktım'ın mücadelesinin anlatılması, kadınların yaşadığı baskıların, özgürlük arzusunun ve direnme gücünün unutulmamasını sağlar. Begarstan'ın hatırlanma biçimi ise gücün kötüye kullanılmasının toplum hafızasında nasıl olumsuz bir iz bırakabileceğini gösterir.

Bu yönüyle Maktım anlatısı, yalnızca bir kahramanın başından geçenleri aktaran bir destan değildir. Aynı zamanda toplumun geçmişini, değerlerini ve yaşanan acıları koruyan bir hafıza alanıdır. Hikâyenin kuşaktan kuşağa aktarılması, geçmişte yaşananların unutulmamasını ve Maktım'ın adının halk anlatısında yaşamaya devam etmesini sağlar.

Örnek Sahne: Maktım ve Baatırbek'in ölümünden sonra köylüler onları gömer. Begarstan'ın başı da mezara atlayınca bu olağanüstü olay halkın hafızasında yer eder. Begarstan'ın adı, onun geçmişteki gücünü ve zulmünü hatırlatan sözlerle anılmaya devam eder. Böylece yaşananlar yalnızca bir ölüm olayı olarak kalmaz; Maktım'ın hikâyesi, halk arasında anlatılarak kuşaktan kuşağa aktarılmış ve zamanla destan geleneğinde yerini almıştır. Hikâyenin izleri enstrümantal müzikte de görülür. Böylece Maktım'ın yaşadıkları yalnızca anlatılan bir hikâye olarak kalmamış, halkın sözlü ve müzikal kültüründe yaşamaya devam etmiştir.

Ahlaki Değerler ve Zor Seçimler

Maktım'ın hikâyesinde ahlaki değerler, özellikle onun özgürlüğü ile annelik sorumluluğu arasında kaldığı noktada belirginleşir. Maktım, Begarstan'ın yanında yaşamayı kabul etmez ve esaretten kurtulmak için kaçmaya karar verir. Ancak kaçarken ikiz oğulları Asan ve Usun'u yanında götüremez. Özgürlüğüne kavuşabilmek için çocuklarını geride bırakması, anlatının en ağır ve tartışmalı kararlarından biridir.

Maktım'ın bu seçimini yalnızca cesaret olarak değerlendirmek yeterli değildir. Bir anne olarak çocuklarını bırakması, onun sorumlulukları açısından ciddi bir ahlaki çatışma yaratır. Bir yanda çocuklarından ayrılmama isteği, diğer yanda Begarstan'ın baskısından kurtulma ve kendi hayatını yeniden kazanma arzusu vardır. Maktım sonunda özgürlüğünü seçer. Bu karar, onun çocuklarını sevmediği anlamına gelmez; içinde bulunduğu koşulların onu ne kadar zor bir seçime sürüklediğini gösterir.

Destan, bu kararı açıkça doğru ya da yanlış olarak değerlendirmez. Maktım'ın seçimi hem anlaşılabilir hem de acı verici bir karar olarak kalır. Özgürlüğünü kazanır, fakat bunun bedelini çocuklarından ayrılarak öder. Daha sonra Baatırbek'le yeniden bir araya gelmesine rağmen hikâyenin sonunda ikisinin de ölmesi, onun kazandığı özgürlüğün bile tam anlamıyla mutluluk getirmediğini gösterir.

Begarstan'ın davranışları ise bunun karşısında açık bir ahlaki karşıtlık oluşturur. O, gücünü başkalarının özgürlüğünü ve onurunu korumak için değil, kendi arzularını gerçekleştirmek için kullanır. Maktım'ı zorla alması, tehdit etmesi ve ona şiddet uygulaması, güç ile ahlak arasındaki kopuşu ortaya koyar. Böylece destan, özgürlük, annelik, sorumluluk, hayatta kalma ve insan onuru arasında yaşanan zor çatışmaları tek bir doğru cevaba bağlamadan anlatır.

Örnek Sahne: Maktım kaçış sırasında çocuklarını yanında götüremeyeceğini anlar. Buna rağmen Begarstan'ın elinde kalmayı kabul etmez ve kaçmaya karar verir. Daha sonra Uu Nehri'nde Begarstan'a karşı kendi şartlarını ileri sürerek çocuklarının, atların ve sürülerin nehre sürülmesini ister. Bu sahne, Maktım'ın özgürlük uğruna ne kadar ağır kararlar vermek zorunda kaldığını ve annelik duygusuyla hayatta kalma isteği arasındaki çatışmayı açıkça ortaya koyar.

Kötülüğün İzlerinin Sürmesi

Maktım, Begarstan'ın elinden kurtulduktan sonra özgürlüğüne kavuşur ve Baatırbek'le yeniden bir araya gelir. Ancak geçmişte yaşadıkları tamamen geride kalmaz. Nehirde karşısına çıkan Begarstan'ın başı, onun hayatında kapanmamış bir yaranın yeniden ortaya çıkması gibidir. Maktım'ın başı uzaklaştırmaya çalışırken yaralanması ve ardından Baatırbek'in de aynı nedenle hayatını kaybetmesi, Begarstan'ın zulmünün kendi ölümünden sonra bile sonuçlar doğurduğunu gösterir.

Destanın bu bölümünde kötülük, yalnızca zalim bir insanın davranışlarıyla sınırlı değildir. Bir insanın başkalarına verdiği zarar, zaman geçtikçe farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. Begarstan artık hayatta değildir ve gücünü kaybetmiştir; buna rağmen onun geride bıraktığı acı, Maktım'ın hayatındaki son olaylara kadar uzanır. Böylece anlatı, kötülüğün etkisinin bazen onu yapan kişiden daha uzun yaşayabileceği düşüncesini ortaya koyar.

Maktım'ın bütün mücadelesi düşünüldüğünde bu son daha da anlamlı hâle gelir. O, esaretten kurtulmuş, düşmanını yenmiş ve sevdiği kişiye kavuşmuştur. Buna rağmen geçmişin yükünden tamamen kurtulamaz. Destan, bu nedenle zaferi kesin bir mutluluk olarak sunmaz. Yaşananların bazı sonuçları geri döndürülemez ve insanın hayatında kalıcı izler bırakır.

Örnek Sahne: Maktım nehirde Begarstan'ın kesilmiş başıyla karşılaşır. Onu uzaklaştırmaya çalışırken başındaki kemik ayağına batır ve Maktım yaralanır. Baş eve kadar gelir. Baatırbek onu yok etmeye çalışırken aynı kemik onun ayağına da batır ve Baatırbek ölür. Maktım da bu olayın ardından hayatını kaybeder. Böylece Begarstan'ın yarattığı kötülük, kendi ölümünden sonra bile Maktım'ın hayatında son bir felakete dönüşür.